

ทหาร กับ การเมือง

พันเอก สุทัศน์ จารุมณี
รองผู้บัญชาการกองพลทหารราบที่ ๔

ภาพจากภายนอก

ภาพ “ทหาร” เมื่อสะท้อนผ่านประวัติศาสตร์การเมืองไทย ก็ ทึกทักกันโดยง่ายว่า เป็นผู้แทรกแซงการเมือง, เป็นอุปสรรค หรือถึงขั้น เป็น ผู้ทำลายระบอบประชาธิปไตย ส่วนทหารเอง ก็มีทัศนคติ และความเข้าใจ ต่อการเมืองไทยในเชิงลบเหมือนกัน ทั้งนี้จากประสบการณ์จริง ที่เห็น ประจักษ์ชัด และสัมผัสได้ มาโดยตลอด คือ นักการเมือง, พรรคการเมือง, การเลือกตั้ง และกิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ ที่ต่ำกว่ามาตรฐานทาง คุณธรรม, จริยธรรม และอุดมการณ์ ที่กองทัพยึดถือและคาดหวัง และต่ำ กว่ามาตรฐานทางการเมืองด้วยกัน ในประเทศต่างๆ

ต่อมา เพื่อแสดงให้เห็นสังคมเห็นว่า จะไม่แทรกแซง, ไม่เป็นอุปสรรค และ ไม่ทำลายประชาธิปไตย ทหาร จึงแสดงจุดยืนและพยายามสร้าง วัฒนธรรมของกองทัพในลักษณะ “ปฏิเสธความเกี่ยวข้อง” ทางการเมือง จนกระทั่งคำว่า “การเมือง” มีความหมายเชิงลบมากยิ่งขึ้น และในบางกรณี ถึงกับเห็นว่าไม่ควรแม้แต่จะพูดถึงประเด็น หรือเรื่องราวทางการเมือง หรือ -- ถึงกับวัดความเป็นทหารอาชีพกันด้วย ความ “ปลอดการเมือง” -- ยิ่งไม่ แสดงความสนใจการเมือง ยิ่งเป็นทหารอาชีพ!

การปฏิเสธความมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง – เป็นการ “ปฏิเสธความรับผิดชอบ” และ “ผลึกภาระ” -- ที่ถูกต้องควรแยก ให้เด็ดขาดระหว่าง การยุ่งเกี่ยวกับ (กลไก) การเมืองโดยผิดกฎหมาย หรือ

ผิดวิถีทางตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข กับ การมีส่วนร่วม (ในเนื้อหา) ทางการเมือง ด้วยความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ตามรัฐธรรมนูญ ในเมื่อการเมือง คือระบบบริหารจัดการประโยชน์สุข และกำหนดชะตากรรมของทุกคนในชาติ แล้ว ใครจะหวังห้ามไม่ให้ทหาร เกี่ยวข้องกับการเมืองได้อย่างไร ?

ความจริงภายใน

กำลังพลของกองทัพ ก็คือผลผลิตของสังคมนั่นเอง สังคมเป็นอย่างไร กองทัพก็เป็นไปตามนั้น ความเป็นปัจเจกนิยม (Individualism) สังคมพหุนิยม (Pluralism) และกระแสโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในกองทัพของประเทศต่างๆ เหมือนกันคือ กำลังพลมีความคิดอิสระ ต้องการตัดสินใจด้วยตนเองมากขึ้น แต่มีขีดความสามารถและอุดมการณ์ทางทหารลดน้อยลง ขณะเดียวกัน ความรู้สึกต่อต้านระบบทหาร (Antimilitary bias) และความแตกแยก (Divisiveness) ในสังคม ก็ขยายขอบเขตเข้ามาในกองทัพด้วย

การหล่อหลอมความคิด/ความเชื่อทางการเมือง แม้แต่ความรักชาติ ตามหลักสูตรเดิม หรือตามสายการบังคับบัญชา จะกระทำได้ยากขึ้น เว้นแต่โดยผู้นำที่มีแรงดึงดูดศรัทธาสูง (Charismatic Leadership) เป็นพิเศษ เนื่องจากช่องทางกรรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีรอบตัว ไม่ขึ้นอยู่กับสายการบังคับบัญชา ดังนั้น การฝึก/อบรมปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมือง จึงต้องเปลี่ยนจากเดิมคือ “ให้ข้อมูล/ข่าวสารโดยตรง” ต่อตัวทหาร เป็น “ให้ระบบปฏิบัติการต่อข้อมูล/ข่าวสาร” แก่ทหาร ระบบปฏิบัติการดังกล่าว ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ และบรรทัดฐานของทหารอาชีพ

สิ่งสำคัญที่สุดคือ ความรู้/ความเข้าใจในความหมายของชาติ ความรักชาติ และการปฏิบัติอันเนื่องด้วยความรักชาติ กับต้องรู้เท่าทันการและ

ตอบสนองเร็วต่อปัญหาของชาติอย่างแท้จริง เพราะในสภาวะแวดล้อมยุคใหม่นี้ ผู้ที่ขาดสติปัญญา จะไม่สามารถป้องกันประเทศ และพิทักษ์รักษาสถาบันหลักของชาติ หรือแม้แต่จะป้องกันตนเองได้ เมื่อทหารได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และคิดด้วยตนเองบนพื้นฐานของความรักชาติ และสติปัญญาที่รู้เท่าทันการแล้ว การตัดสินใจย่อมถูกต้องเสมอ

ก็ “ทหาร” ซึ่งเป็นผลผลิตของสังคม ที่ได้รับการหล่อหลอม “ความรักชาติ” และความเป็น “พลเมืองแห่งรัฐที่สมบูรณ์” จากกองทัพ และ “บรรลุมิติภาวะทางการเมือง” (Political maturity) แล้ว เหล่านี้ นี่เอง คือ ผลผลิตของกองทัพ กลับคืนสู่สังคม

ความเป็นทหารอาชีพ

แนวความคิดและทฤษฎีว่าด้วยความเป็นทหารอาชีพ แบบดั้งเดิม จากสำนักความคิดในโลกตะวันตก ซึ่งระบอบประชาธิปไตยหยั่งรากลึก อย่างมั่นคงแข็งแรงแล้วนั้น กำหนดสิ่งชี้วัดความเป็นทหารอาชีพประการหนึ่งคือ การไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง ยิ่งไม่เกี่ยวข้อง ยิ่งเป็นทหารอาชีพ (ดังสุนทรพจน์ของ พลเอก ดักลาส แม็คอาเธอร์ ณ โรงเรียนนายร้อยทหารบก สหรัฐฯ เมื่อ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๐๕ - ไม่ว่าปัญหาภายในประเทศจะ รุมเร้าอย่างไรก็ไม่ใช้หน้าที่ของทหาร ปล่อยให้เป็นที่หน้าที่ของพลเรือน จัดการกันเอง ทหารยังคงยึดถือหน้าที่ป้องกันประเทศตามคติพจน์ “หน้าที่ เกียรติ ชาติ” เท่านั้น)

แต่แนวความคิดใหม่ ที่ได้เริ่มพัฒนาขึ้นโดยสำนักความคิดในลาติน อเมริกา ซึ่งมีพัฒนาการของระบอบประชาธิปไตยแตกต่างจากโลกตะวันตก และนำไปใช้อย่างกว้างขวาง และมีผลดีในประเทศประชาธิปไตยใหม่ๆ ชี้ให้เห็นว่า ทหารอาชีพ ต้องมีบทบาททางการเมือง ในรูปของการพัฒนา ประเทศ และร่วมในการแก้ไขปัญหาวิกฤตของชาติ

ปัจจุบัน การพัฒนาความเป็นทหารอาชีพของกองทัพไทย ดูเหมือนกำลังพยายามดำเนินตามแนวความคิดดั้งเดิม (แบบตะวันตก) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกา ทั้งๆ ที่พัฒนาการ และวัฒนธรรมทางการเมืองของไทย มีความแตกต่างกันอย่างมาก จึงดูเหมือนกับว่า กองทัพไทยกำลังพยายามจะเป็นทหารอาชีพ ในบริบทที่แตกต่างจากความเป็นจริง จึงมีความเสี่ยงสูงที่จะถดถอยกลับไปเป็น “กองทัพที่ไร้ความหมาย” (Irrelevant Army) ซึ่งเป็นนิยามศัพท์ที่นักคิดในโลกตะวันตกนั่นเอง ใช้อธิบาย สภาวะไร้ความเป็นทหารอาชีพของกองทัพ อีกรูปแบบหนึ่ง ดังนั้น เพียงไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง ไม่ทำให้เป็นทหารอาชีพ

ภาพสังคมไทย มองเห็นจากภายในกองทัพ

สังคมทหาร เปรียบเสมือนอยู่ในห้องปรับอากาศติดฟิล์มกรองแสง คนภายนอกมองเข้า -- ไม่เห็น แต่คนภายในมองออก -- เห็นทุกอย่าง คนภายนอกคิดว่าคนภายในไม่รู้อะไร ที่แท้คนภายนอกต่างหาก ที่ไม่รู้ไม่นามานี้ เห็นภาพข่าวโทรทัศน์ คนไทยเวียนเทียนหิ้วบู่หรือข้ามแดนที่ปอยเปต ก็นึกถึงพงศาวดาร เมืองที่ถูกล้อม แต่ข้าศึกไม่สามารถเคลื่อนทัพเข้าเมืองได้ เพราะมีปารกตีบรอบเมือง เมื่อข้าศึกใช้อุบายโปรยเศษเงินทองไปตามป่านั้น “ประชาชน” ผู้เป็นเจ้าของเมือง ต่างก็กรูกันออกมา ทั้งกลางป่า ทั้งย้อยแย่งเศษเงินทองนั้นจนปาราบ แล้วข้าศึกก็เข้ายึดเมืองได้ -- ภาพหิ้วบู่หรือราคาถูกจากต่างประเทศ เข้ามาขายเอากำไรส่วนตน โดยประเทศชาติเป็นผู้สูญเสียประโยชน์นั้น ไม่ผิดอะไรกันกับภาพในพงศาวดาร ป่วยการที่จะนึกเลยไปถึงภาพ การเลือกตั้ง!

จะให้ทหาร เป็นเพียงแค่ “รั้ว” เพื่อป้องกัน “บ้าน” ที่คนในบ้านเขา “อยู่” และ “ทำ” กันอย่างนี้หรือ? ทหาร ก็ไม่ใช่เจ้าของบ้านด้วยหรือหรือ?